

FAPTA TENTATĂ, FORMĂ ATIPICĂ IMPERFECTĂ A FAPTEI INCRIMINATE

Asist. univ. drd. Monica POCORA
Universitatea "Danubius" din Galați

Abstract: *In this theme analyse, has contributed alike as much her importance, quotient the interesting appearance of place which deals within the fundamental institutions of criminal law. The criminal law was built up on three pillars, respective: the crime, the penal responsibility, and the sanctions. Attempt, as form of the crime, require attention and agreement in her analysis, even because of the juridical and practical relevance. Is necessary her knowledge, as the form of crime, even so as limited the legal sphere of one illegal, but also, because of fundamental principles of criminal law, reflected in the crime definition on whole.*

I've described which are the pathes of unfolding of lawless activity, as well as the type of attempt just as them foreseed of the Romanian legislation in vigour. Concomitantly, I've specified the crimes hereupon the attempt is impossible, as well as the punishment and accusatorial systems of the deed tempted.

Știința dreptului penal român cuprinde instituții fundamentale, în baza cărora s-a consolidat ca ramură a științelor juridice. Aceste instituții primordiale sunt infracțiunea, răspunderea penală, principală formă a răspunderii juridice și sancțiunile.

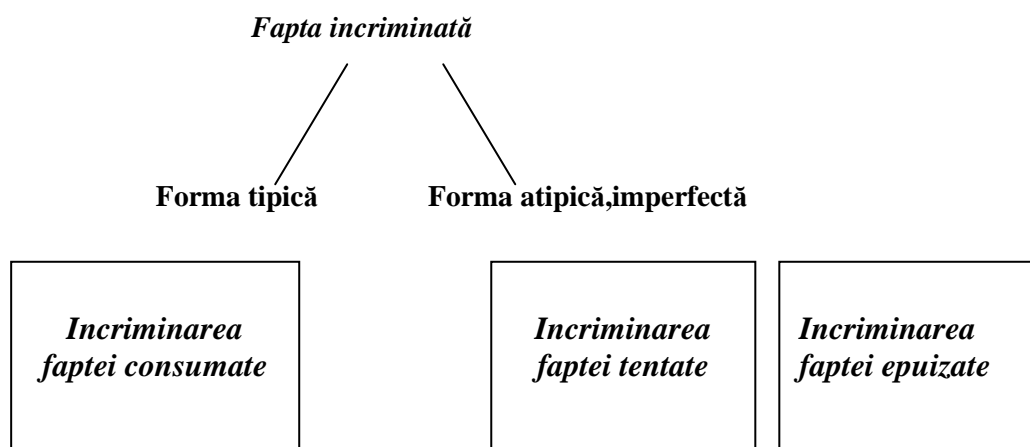
Nu se poate afirma că o instituție prezintă o importanță mai mare față de celelalte două. Acestea sunt interdependente, iar cunoașterea lor reprezintă o condiție „**sine qua non**” și un adevărat imperativ¹. Răspunderea penală este o consecință a infracțiunii, pe de o parte, o obligație a unei persoane care a săvârșit o infracțiune de a suporta o sancțiune, iar pe de altă parte, un drept al statului de a aplica această sancțiune penală.

Legislația penală română în vigoare definește infracțiunea ca fiind „**fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală**”. Se poate afirma astfel, că nu orice faptă săvârșită cu vinovăție este infracțiune. Pentru a purta această denumire, ea trebuie să întrunească simultan cele trei cerințe esențiale, conținut constitutiv al acesteia.

Din punct de vedere al vinovăției, se pot săvârși infracțiuni sub toate formele vinovăției: **intenție** directă sau indirectă, **culpă** simplă sau culpă cu prevedere, așa cum prevede conținutul art. 19 C. pen., precum și sub forma **praeterintenției**, rezultată din compunerea celorlalte două forme. Doctrina penală o definește ca fiind o intenție depășită, atât propriu-zisă, cât și cu urmări praeterintenționale.

Infracțiunea intenționată, în raport cu fazele de desfășurare a activității ilicite, cunoaște forme variate. Actele preparatorii și tentativa reprezintă forme ale faptei incriminate, însă legislația penală română incriminează doar **tentativa**. De altfel, actele preparatorii, pot lipsi în anumite infracțiuni intenționate, făptuitorul trecând direct la executarea actelor. Sub aspectul incriminării, în cazul infracțiunii intenționate, distingem:

¹ Voicu, Costică, Ungureanu, Georgeta, Vintileanu, Ioaneta, Boroș, Alexandru, *Introducere în criminologia aplicată*, București, Editura Universul Juridic, 2005, p. 31.

Sub aspectul derulării activității infracționale, se pot distinge două etape, după cum urmează:

1. Etapa internă

În cadrul acestei etape, în planul psihic² al autorului apare ideea de a săvârși fapta ilicită, deliberarea, urmată fie de luarea hotărârii de a săvârși infracțiunea, fie de renunțarea la această idee.

2. Etapa externă

Această etapă este marcată de asemenea de trei momente; inițial au loc actele preparatorii, executarea propriu-zisă și momentul în care au loc urmările.

Codul penal descrie conținutul tentativei în art. 20, ca fiind „punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul”, de asemenea „și în cazul în care consumarea infracțiunii nu a fost posibilă datorită insuficienței sau defectuoșității mijloacelor folosite, ori datorită împrejurării că în timpul în care s-au săvârșit actele de executare obiectul lipsea de la locul unde făptuitorul credea că se află”.

Dicționarul explicativ³ definește acest termen ca fiind „o acțiune, o încercare de a săvârși o infracțiune, fără siguranța izbânzii”.

Dicționarul juridic⁴ definește de asemenea noțiunea de tentativă astfel: „formă de infracțiune ce se situează în faza de executare a infracțiunii, între începutul executării acțiunii ce constituie elementul material al laturii obiective și producerea rezultatului socialmente periculos”.

Din conținutul acestor definiții, se poate concluziona că este necesară întrunirea unor condiții, pentru a putea fi reținută această formă a infracțiunii intenționate. Aceste condiții sunt:

- Intenția de a săvârși infracțiunea;
- Punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea;
- Executarea să fi fost întreruptă sau rezultatul să nu se fi produs.

Limitele tentativei

În analiza determinării limitelor între care fapta tentată poate fi reținută, intervin două momente:

- a. momentul de debut** – marcat de efectuarea primului act de executare;
- b. momentul final** – marcat fie de împiedicarea executării ulterioare, fie de neproducerea rezultatului, deși executarea s-a încheiat.

Sub aspect comparativ, tentativa prevede același conținut constitutiv ca și infracțiunea consumată, deosebirea constând în aceea că pericolul social, ca trăsătură esențială a infracțiunii, este mai scăzut în cazul tentativei.

² Antoniu, George, *Vinovăția penală*, București, Editura Academiei Române, 1995.

³ Dicționarul explicativ al limbii române.

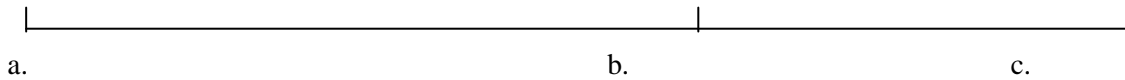
⁴ Dicționarul juridic.

Formele faptei tentate, în lumina reglementărilor din legislația penală română

1. Tentativa întreruptă. Limitele acestei fapte se întind de la:

- a. începerea executării actului infracțional;
- b. și momentul întreruperii acestuia.

Reprezentarea grafică a limitelor tentativei întrerupte, este redată mai jos, cu precizarea că momentul c) semnifică finalizarea executării actului infracțional.

Condițiile acestei forme se referă la momentul b), cel al întreruperii actului ilicit, astfel încât:

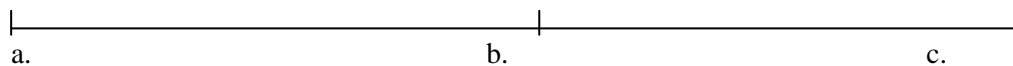
- cauza de întrerupere este independentă de voința autorului, (excepție făcând, de exemplu, situația în care acesta suferă de o boală, resimțită chiar în timpul desfășurării actului infracțional);
- cauza de întrerupere poate fi datorată unei persoane fizice;
- cauza de întrerupere poate fi datorată unui fenomen natural;
- cauza de întrerupere poate fi datorată unui animal.

De asemenea, de remarcat este faptul că momentul b) poate interveni pe tot parcursul segmentului a) - c).

2. Tentativa perfectă. Limitele acesteia se întind de la:

- a. începerea executării actului infracțional;
- b. finalizarea actului infracțional;
- c. neproducerea rezultatului.

Această formă a tentativei este regăsită cu precădere în cazul infracțiunilor de rezultat. Sub aspect grafic, cele menționate mai sus se înfățișează astfel:

Un aspect important în cadrul acestei forme de tentativă, este faptul că momentul c), respectiv neproducerea rezultatului poate interveni datorită unor cauze multiple, de orice natură.

Ex.: făptuitorul a înjunghiat în zona inimii victima, însă aceasta a fost ușor rănită, datorită hainelor groase pe care le purta. Astfel, se poate afirma că făptuitorul a parcurs întreaga etapă cuprinsă între segmentele a) - b), însă datorită unei anumite cauze, independente de voința autorului, etapa cuprinsă între b) - c), nu s-a realizat; respectiv producerea rezultatului-moartea victimei.

3. Tentativa relativ improprie. Limitele acestei forme sunt:

- a. începerea executării actului infracțional;
- b. finalizarea actului infracțional;
- c. fapta consumată nu s-a produs.

Deși tentativa relativ improprie este asemănătoare tentativei perfecte, în cazul acestei din urmă forme, cauzele ce împiedicau producerea rezultatului erau de orice natură, iar în cazul tentativei relativ improprie, cauzele ce fac imposibilă consumarea infracțiunii sunt expres prevăzute de lege, respectiv:

- insuficiența mijloacelor folosite de făptuitor. *Ex.:* în acțiunea de ucidere, făptuitorul a folosit o intensitate scăzută pentru a electrocuta victima.
- defectuoșitatea mijloacelor folosite de acesta. *Ex.:* făptuitorul n-a putut ucide victima, în urma înjunghierii, datorită lamei fisurate a cuțitului.
- lipsa obiectului de la locul unde autorul faptei credea că se află, lipsă semnalată în momentul executării faptei. *Ex.:* se poate reține tentativă relativ improprie la infracțiunea de furt calificat, când făptuitorul, prin escaladare ajunge într-o locuință în care nu se mai găsea bijuteria căutată.

4. Tentativă absolut improprie. De precizat este faptul că această formă a tentativei nu se pedepsește. Limitele acesteia sunt:

- a. existența perioadei interne, a ideii infracționale, însă absolut absurdă;
- b. imposibilitatea producerii urmării imediate, datorată tocmai modului absurd de concepere.

Se poate reține o astfel de tentativă atunci când:

- obiectul infracțiunii nu există .Deosebirea dintre această situație și lipsa obiectului din momentul executării, regăsită în cazul tentativei relativ impropriei, constă în aceea că obiectul infracțiunii nu există în materialitatea sa, în cazul tentativei absolut impropriei;
- mijloacele folosite de autor sunt absolut incapabile să producă rezultatul urmărit;
- modul de executare total absurd.

Caracteristicile faptei putative:

- așa-zisa „infracțiune” se săvârșește doar pe planul mental al făptuitorului;
- fapta nu întrunește elementele esențiale ale unei infracțiuni;
- se produce în totalitate;
- se realizează urmarea imediată;
- nu este infracțiune, din cauze independente de făptuitor;
- nu prezintă obiect material.

Deși ambele fapte, atât cea putativă, cât și tentativa absolut improprie nu sunt pedepsibile, datorită trăsăturilor lor, acestea nu trebuie confundate. Tentativa absolut improprie, deși are un obiect material, nu poate fi lezată prin numeroase mijloace.

Controverse au existat cu privire la incriminarea tentativei impropriei, susținându-se faptul că aceasta nu prezintă pericol social, astfel încât n-ar trebui sancționată.

Infracțiuni la care fapta tentată este imposibilă

Aceste categorii de infracțiuni la care tentativa nu este posibilă, se clasifică după cum urmează:

1. În raport de natura infracțiunilor, sau de voința legiuitorului;
2. În raport de elementul material al infracțiunii;
3. În raport de forma de vinovăție a făptuitorului.

1. În funcție de natura infracțiunilor, precum și de voința legiuitorului, tentativa nu se poate reține în cazul următoarelor fapte penale:

- infracțiunile cu consumare anticipată – ex. luarea de mită, art. 254 C. pen.;
- infracțiunile de rezultat potențial –ex. părăsirea postului și prezența la serviciu în stare de ebrietate, art. 275 C. pen.;
- infracțiunile în care fapta consumată incumbă începutul de executare – ex. atentatele;

3. În funcție de forma de vinovăție a făptuitorului, tentativa este imposibilă după cum urmează:

- infracțiunile săvârșite din culpă – ex. uciderea din culpă, art. 178 C. pen.;
- infracțiunile săvârșite cu praeterintenție –ex. violul, art. 197 C. pen. - dacă a avut ca urmare moartea victimei.

Cu privire la posibilitatea existenței tentativei în cadrul infracțiunilor praeterintenționate⁵, au existat diferite controverse, însă opinia unanim adoptată a fost aceea că fapta tentată nu este posibilă la aceste infracțiuni.

Exemplul de mai sus, referitor la violul care a produs moartea victimei, este o formă agravată a infracțiunii de viol, și nu infracțiune distinctă, praeterintenționată. Ea își păstrează natura juridică, caracterul și esența de infracțiune complexă intenționată. Rezultatul mai grav praeterintenționat survenit nu schimbă caracterul și natura ei, ci îi conferă o gravitate socială sporită, constituind agravantă a unei infracțiuni complexe intenționate.

2. În funcție de elementul material al infracțiunii, este imposibilă fapta tentată la următoarele fapte penale:

- infracțiunile continue – ex. dezertarea, prevăzută de art. 332 C. pen.;

⁵ Pascu, Ilie, Drăghici, Vasile, *Drept penal –partea generală*, București, Editura Lumina Lex, 2004.

- infracțiunile de obicei – ex. jocul de noroc, art. 330 C. pen;
- infracțiunile de execuție promptă – ex. insulta, art. 205 C. pen;
- infracțiunile omisive – ex. nedenunțarea unor infracțiuni, art. 262 C. pen, respectiv nedenunțarea infracțiunii de omor.

Sistemul incriminator și sancționator al faptei tentate

Codul penal român, într-un articol distinct, respectiv, art. 21 pct. 1, dispune „tentativa se pedepsește numai când legea prevede expres aceasta”.Principalele precizări ce se impun în legătură cu incriminarea tentativei în Codul penal, sunt următoarele:

- tentativa este incriminată fie în cuprinsul infracțiunii, fie la sfârșitul unui titlu ori secțiune;
- nu se face deosebire între tipurile de faptă tentată, respectiv, tentativa proprie, perfectă, improprie.

Conform literaturii de specialitate, cât și practicii judiciare, au existat nenumărate puncte de vedere referitoare la modalitatea incriminării tentativei⁶. Așadar, principalele opinii vizau două tipuri de incriminare, după cum urmează:

- incriminarea nelimitată;
- incriminarea limitată.

De asemenea, referitor la modul de sancționare a tentativei, au existat două sisteme:

- sistemul parificării;
- sistemul diversificării.

Potrivit incriminării nelimitate, tentativa ar trebui incriminată la toate infracțiunile, deoarece produce o stare de pericol, însăși prin natura ei.

Incriminarea limitată vine în completarea primei opinii, afirmând că, deși tentativa prezintă o stare de pericol, aceasta nu este totdeauna suficient de ridicată, așa încât nu ar trebui incriminată la toate infracțiunile.

Sistemul parificării presupune sancționarea tentativei cu aceeași pedeapsă ca și infracțiunea – fapt consumat.

Sistemul diversificării semnifică sancționarea faptei tentate în mod diversificat.

Articolul 21, pct.2, C. pen. precizează „tentativa se sancționează cu o pedeapsă cuprinsă între jumătatea minimului și jumătatea maximumului prevăzute de lege pentru infracțiunea consumată, fără ca minimul să fie mai mic decât minimul general al pedepsei. În cazul în care pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 25 de ani”.

Coroborând cuprinsul art.53, C. pen. cu art. enunțat mai sus, se pot face următoarele mențiuni:

- tentativei nu i se poate aplica o pedeapsă mai mică de 15 zile, pentru o infracțiune susceptibilă de pedeapsa închisorii;
- tentativei nu i se poate aplica o amendă mai mică de 100 lei, pentru o infracțiune susceptibilă de amendă.

De asemenea, o infracțiune poate fi pedepsită cu o sancțiune alternativă, fie detențiunea pe viață cu închisoarea, fie închisoarea cu amenda. Într-o astfel de situație, instanța procedează astfel:

- inițial, se stabilește una dintre cele două pedepse alternative, pentru infracțiunea consumată;
- în raport cu pedeapsa stabilită, fixează pedeapsa tentativei.

Totodată, art. 21, pct. 3, C. pen., poate fi coroborat cu art. 53¹, alin. 2, C. pen. referitor la pedepsele aplicabile persoanelor juridice, astfel:

- tentativa unei infracțiuni săvârșite de o persoană juridică, este sancționată cu o amendă cuprinsă între 1250 lei și 1000000 lei. Acestei pedepse îi poate fi adăugată o pedeapsă complementară.

⁶ *Ibidem.*

Bibliografie:

1. Voicu, Costică, Ungureanu, Georgeta, Vintileanu, Ioaneta, Boroii, Alexandru, *Introducere în criminologia aplicată*, București, Editura Universul Juridic, 2005;
2. Antoniu, George, *Vinovăția penală*, București, Editura Academiei Române, 1995;
4. Dicționarul juridic;
5. Antoniu, George, *Tentativa*, București, Editura Societății Tempus, 1995;
6. Pascu, Ilie, Drăghici, Vasile, *Drept penal –partea generală*, București, Editura Lumina Lex, 2004.